Király Klára

Hírek a börtönvilágból

A szexuális bűnelkövetők kezelése az osztrák büntetés-végrehajtási intézetekben

Ausztriában évente 500-600 fő kerül nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetése miatt büntetés-végrehajtási intézetbe. Kétharmaduk gyermekkorú ellen, egyharmaduk felnőtt korú ellen követ el bűncselekményt. Az ügyek jelentős részében a bíróság megállapítja, hogy az elkövetők a társadalomra különösen veszélyesek, és terápiára van szükségük.

Az esetek 3-5%-ában a bűncselekmény hátterében mentális rendellenesség áll, ami különösképpen növeli a visszaesés kockázatát. Ezeket a bűnelkövetőket az osztrák büntető törvény 21. § (2) szerint a mentális rendellenességet mutató bűnözők számára fenntartott intézetben kell kezelni. A szabadlábra kerülés a magatartás-változástól, az egészségügyi állapottól és a társadalomra veszélyesség mértékétől függ.

A nemi erkölcs elleni bűncselekmények elkövetői esetében a visszaesés 10-20%-os, 20-40%-os azonban azokban az esetekben, amikor az elkövető cselekménye gyermekkorú ellen irányult. A visszaesés mértéke az adott elkövetői csoporton belül még attól is függ, hogy a bűnelkövető antiszociális személyiség vagy sem, valamint attól is, hogy a nemi perverzió fennáll-e nála, vagy sem. Amennyiben az adott esetben beigazolódik a mentális betegség vagy a különös veszélyesség, akkor ez a visszaesők százalékos arányát minden bizonnyal növelni fogja.

2002. január 1-én nyílt meg Floridsdorfban, a Vienna-Mittersteig intézet kihelyezett szárnya a szexuális bűncselekményt elkövetők számára. Itt vizsgálják meg a legveszélyesebb bűnelkövetőket. A statisztikák szerint a 150 megvizsgált elkövető 40%-ánál állapítottak meg nemi perverziót. A vizsgálatokon átesett személyek 80%-ánál személyiségzavart és/vagy szexuális perverziót mutattak ki.

Forrás: The penal system in Austria. Centre for Further Training for Prisons. Federal Ministry of Justice, 2006.

Olasz elítéltek a restaurátor műhelyben

A Szicílián található Villarosa város kapucinus szerzetesei áprilisban kapták vissza azt a két vászonra festett képet, amelyet a szintén szicíliai Enna város börtönének fogvatartottjai restauráltak. Sonia Sutera restaurátor vezette és felügyelte a munkálatokat egy speciális tanfolyam keretében, amelyet kifejezetten az elítéltek számára indítottak.

Az ennai Műemlékvédelmi Bizottság támogatásával és finanszírozásával megvalósult program során kreativitásukról tettek tanúbizonyságot a fogvatartottak, akik a restaurálási munkafolyamatok megismerése mellett számos, kézműves mesterek számára hasznos technikát leshettek és sajátíthattak el.

Forrás: Detenuti restaurano quadri da Vittoria Cipelletti. Corriere della Sera, 2006. 04. 22.

Elítéltek és a színház

Az olasz börtönigazgatóság privát cégek segítségével – partnerségben az Eliseo Színházzal és a Római Kulturális Tanáccsal – drámaelméleti és színjátszó foglalkozásokat indított a büntetés-végrehajtási intézetekben. A program ünnepélyes megnyitására 2006. július 27-én Rómában, a Teatro ai Giardini della Filarmonica di Roma épületében került sor.

Az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alatt zajló program alapot teremt arra, hogy a résztvevők anyanyelvi és irodalmi ismereteiket tovább bővíthessék. A dráma és a tánc kreatív folyamata, a csoportos játékok együttes élménye elősegíti a fogvatartottak alkotó- és kapcsolatteremtő képességének kibontakozását; idő- és ritmusérzékének fejlődését, valamint azt, hogy összpontosított és megtervezett munkavégzéshez szokjanak. Hozzájárul mozgásuk harmóniájának és beszédük tisztaságának kialakulásához, szolgálja ön- és társismeretük gazdagodását. A pszichológusok szerint a dráma és az ehhez kapcsolódó tánc az érzékelés és a kommunikáció iskolái. Cél a képességek fejlesztése, azaz a fogékonyság, a fantázia, a koncentráció és a jó értelemben vett érzékenység fokozása, az észlelés finomságának, a kifejezés árnyaltságának fejlesztése, valamint az értékek iránti fogékonyság, a tolerancia és az együttműködés magas szintjének kialakítása.

A játékot követő elemző beszélgetések a fogalmi ismeretek bővítésével járnak. Az elítéltek beépítik a megjelenítő játékokba megszerzett tudásukat, alakulóban lévő véleményüket és felvetődő kérdéseiket. Az egyes színházi kifejezési formák megismerése és használata haszonnal jár: a nehezebben megfogalmazható, vagy az éppen formálódó gondolatok és érzelmek kifejezését, illetve a meglévő ismeretek ellenőrzését egyként szolgálja ez a program. Meg kell tanulni a művészeti tevékenység szakmai szabályainak betartását. A fogvatartottak számára a színjátszás örömet és szellemi izgalmat jelent, mivel segít elvonni a figyelmet a börtönélet egyhangúságáról.

Forrás: Attivitá del teatro penitenziario da Giuseppe Caccian. ANSA, 2006. 07. 25.

Kutyatréner-képzés az olaszországi Forliban

Forli város kutyamenhelyén elítéltek dolgoznak azon, hogy az ebek minél jobb fizikai és lelki állapotban kerüljenek új gazdáikhoz. A pszichológusok azon az álláspontonvannak, hogy az állatokról való gondoskodás az egyéni felelősségérzet fejlesztésének fontos eleme és módszere. A szabadlábra kerülést megelőzően szükség van arra, hogy az elítélteket sikerélmény érje munkavégzésük során. A feladatok eredményes ellátása növeli a munkakedvet, és segít abban, hogy a fogvatartottak a társadalom hasznos tagjainak érezhessék magukat. Jelenleg a menhelynek csak két főre van szüksége, de a program zökkenőmentessége esetén, 2007-től már négy elítéltet fog dolgozni kutyatrénerként.

Forrás: I detenuti aiutano i cani da Massimo de Rocco. Corriere della Sera, 2006. 06. 15.

Javultak az oktatási lehetőségek a skót börtönökben

A skót elítéltek képzésével kapcsolatos statisztikai adatok kedvező képet mutatnak, mivel sikerült reformokat véghezvinni az oktatási rendszerben. A kőműves, festő, víz-

szerelő képesítés megszerzése továbbra is nagy népszerűségnek örvend a fogvatartottak körében.

A Skót Börtönszolgálat az elért sikereket annak tudja be, hogy nagymértékben megváltoztak az oktatási módszerek. Közelebb hozták az elítéltekhez a tanulást azáltal, hogy a „papíralapú", az írott tananyag elsajátítására építő képzés mellett kiszélesítették a munkaműhelyeken való gyakorlati oktatás lehetőségét. Erre azért volt szükség, mivel a fogvatartottak zömét negatív élmények érték az iskolapadban, a hagyományos, tantermekben való tanítás pedig rossz emlékeket hozott felszínre sokukban, és gátolta a tanulási kedvet, bizonyos esetekben lehetetlenné tette bármilyen eredmény felmutatását. A Skót Börtönszolgálat oktatási igazgatója szerint szükség volt tanulókörök létrehozására és a régi módszerek átértékelésére. Az elítéltek biztatása meghozta az eredményt, mivel ebben az évben 2250 fő szerzett alapfokú, 500 fő pedig középfokú (SQA) képesítést. Az SQA képesítést megszerzett, vagyis a középiskola 4. osztályát elvégzett fogvatartottak aránya 4 %-kal nőtt az előző, 2004–2005-ös tanévhez viszonyítva.

Forrás: SQA qualifications in Scottish prisons by Arthur Macmillan Education corresponden. The Scotsman, 2006. 06. 10.

Földművelő elítéltek Kanadában

A kanadai Ferndale büntetőintézet elítéltjei Mission település közelében, a Fraser-völgyben jelentős mezőgazdasági tevékenységet végeznek: 2006-ban 30 tonna zöldséget, gyümölcsöt és különféle virágot termesztettek. A termelés 2004-ben indult el, de akkor még csak kisebb gazdasági eredményt sikerült produkálni, mivel az első évben kerítést és tároló egységeket is kellett építeni. 2006-ban már nagyobb erőkkel lehetett a haszon elérésére koncentrálni.

Ez a program azért kiemelten fontos, mert Kanadában az első ilyen jellegű kezdeményezések egyike. A börtönben termesztett áruk egy részét hajléktalanokat segélyező intézmények és más hasonló szervezetek veszik át. Az eddigi eredmények ösztönzően hatnak a minimális biztonsági fokozatú büntetés-végrehajtási intézetek fogavatartottjaira.

Forrás: Prisoners double production in fields by Lori Culbert. Can West News Service, Vancouver Sun, 2006. 07. 25.

Az elítéltek Ohio államban zenei CD-t készítenek gyerekeknek

Ohio államban a Büntetés-végrehajtási és Rehabilitációs Minisztérium hozzájárulásával államilag finanszírozott zenei album készült gyermekeknek – fogvatartottak közreműködésével. Az elítéltek pénzbeli ellenszolgáltatás nélkül szerezték saját dalaikat, amelyek az „Ohio Forrás Hálózat" – egy államilag támogatott szervezet – pénzügyi támogatásával kerültek kiadásra.

A szervezet osztja szét az elkészült albumot, amelyhez ingyenesen jutnak hozzá az elítéltek hozzátartozói, a közkönyvtárak, a gyermekgondozó szociális szervezetek és a büntetés-végrehajtás tevékenységéhez kapcsolódó más intézmények. A nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetése miatt elítélt fogvatartottak kimaradtak a zenei anyag elkészítéséből. A CD-k ugyan kereskedelmi forgalomba nem kerültek, de az elvégzett

munka mégis kedvezően befolyásolta a börtönlakók hangulatát. A hanganyag eljutott a Richland, Grafton, Trumbull, Franklin, Warren intézetekbe, valamint az Ohio Női Büntetés-végrehajtási intézetbe is.

Az alexandriai székhelyű Amerikai Büntetés-végrehajtási Szövetség támogatja az állami büntetés-végrehajtásban szokatlannak számító kezdeményezést, mivel az segítséget nyújt az elítélteknek, hogy közelebb kerüljenek a családjukhoz.

Forrás: Prisoners contribute to musical CD for children by Rick Armon. Akron Beacon Journal, 2006. 06. 10.

Vallásgyakorlás a svédországi büntetés-végrehajtási intézetekben

A svéd elítélteknek szabadságvesztés büntetésük letöltése alatt lehetőségük van a szabad vallásgyakorlásra. Minden büntetőintézetben létrejött egy tanács, amely az elítéltek spirituális fejlődésért felel. E szervezeti egység folyamatosan keresi azokat a fogvatartottakat, akiknek szükségük van a hitéletre a börtön falain belül is. A tanács szervezi meg, hogy a papok és lelkészek mindenhová eljussanak igét hirdetni.

2003 óta Kumlában a hosszabb szabadságvesztésre ítéltek számára egy speciális egység működik, amelynek a neve „Monostor". A fogvatartottak lelki megnyugvását célzó intézmény azt a célt szolgálja, hogy a bűnelkövetők teljes csendben tudjanak meditálni. A Biblia rendszeres olvasása mellett sok volt elítéltnek sikerül megtalálnia a helyét az életben. A „Monostor" bátorítja a fogvatartottakat arra, hogy merjenek új célokat keresni, és találják meg a saját útjukat.

Forrás: Religion in Swedish prison system. Christian Council of Sweden, 2005.

Női elítéltek a svéd börtönökben

A svéd bíróságok elé kerülő női bűnelkövetők közül évente 500 fő kerül büntetés-végrehajtási intézetbe. Az általuk tipikusan elkövetett bűncselekmények közé tartoznak a lopás, a kábítószerrel összefüggő büntettek, a csalás, a sikkasztás, a hűtlen kezelés és az ittas állapotban elkövetett közlekedési bűncselekmények.

A svédországi női börtönpopuláció legnagyobb része 35 és 44 év közötti személyekből tevődik össze. Tipikusan egy évnél rövidebb tartamú szabadságvesztés büntetésüket töltik a büntetés-végrehajtási intézetekben, amelyek megpróbálnak számukra megfelelő programokat kidolgozni, és továbbtanulási lehetőséget biztosítani.

Forrás: Women in Swedish prisons by Björn Boden. Nerikes Allehanda, 2006. 05. 25.

A dán elítéltek szociális háttere

A Dán Börtönszolgálat 1999-ben megvizsgálta a fogvatartottak börtönbe kerülés előtti életkörülményeit. Akkor az elítéltek és az előzetesen fogvatartottak egyharmada a 15-24 év közötti korosztályba tartozott, 10 főből 9 férfi volt. A 2006 februárjában végzett újabb felmérés a korábbinál árnyaltabban vette szemügyre a fogvatartottak szociális helyzetét.

A statisztikai adatok nemre, életkorra és szociális háttérre vonatkoztak. Az elítéltek 30%-át szociális szervek kérésére, még 18 éves koruk betöltése előtt, az otthonuktól tá-

vol helyezték el. 12%-uk hajléktalan volt a bűncselekmény elkövetésekor. A börtönpopuláció 68%-a minősült egyedülállónak vagy elváltnak. A fogvatartottak iskolai végzettsége is lehangoló képet mutat, mivel 35%-uk nem fejezte be a kilencedik osztályt, ami a dán középiskola alsó tagozatához tartozik. Mindöszsze 27%-uk tudta igazolni, hogy valamilyen szakmunkásképző programot eredményesen befejezett. A letartóztatást megelőző időszakban a fogvatartottak 34%-a rendelkezett munkahellyel. Ezek az adatok azt jelzik, hogy a dán börtönlakók nagyobb hányadának sem a szociális biztonsága, sem pedig a rendszeres havi jövedelme nem volt biztosított.

A fogvatartottak fele használt kannabiszt, kemény drogokat vagy doppingszereket, illetve orvosi recept nélküli gyógyszereket. Ehhez az 50%-hoz tartoztak azok is, akik alkoholisták voltak közvetlenül a letartóztatás előtt. A dán börtönnépesség 3400 főt tett ki a felmérés idején. Kiemelést érdemel, hogy ez szám az utóbbi 25 évben konstans értéket mutatott.

Forrás: Social background of offenders by Ian Hein. Kopenhagen Post, 2006. 07. 23.

Jóvátételi programok Ausztráliában

Az ausztráliai Darwin Büntetés-végrehajtási Központ 2006 augusztusában tartotta meg az éves művészeti kiállítását. Ez a program már öt éve működik sikeresen, amelynek célja a fogvatartottak műalkotásainak értékesítése. A rendezvény keretében eladott festmények árát teljes egészében az „Északi terület bűncselekményeinek áldozatai" nevű Alapítvány számlájára utalják át.

A Darwin Büntetés-végrehajtási Központ elítéltjei más jóvátételi programhoz is csatlakoztak. Fák ültetése, öntözőrendszer kialakítása és karbantartása tölti ki mindennapjaikat. A kezdeményezés végrehajtása az Igazságügyi Minisztérium, a Büntetés-végrehajtási Szolgálat, valamint a Környezetvédelmi és Infrastruktúra-fejlesztési Minisztérium irányítása alatt áll. A projekt célja egy vízszivattyútelep, valamint egy 4,5 km hosszú vízvezeték-rendszer kiépítése, amelyek segítségével megoldódna az elítéltek által telepített 2500 fa nevelése.

Forrás: Prison art for reparation by Peter Charak. Sunday Territorian, 2006. 08. 19.

Eredményes a tetoválás legalizálása a kanadai börtönökben

A Kanadai Börtönszolgálat kiértékelte a 2004-ben indított „szabad tetoválás" programot. A tetoválást engedélyező szövetségi kísérleti program célja az, hogy a fertőző betegségek száma csökkenjen. A kezdeményezésben részt vevő hat intézetben 5-15 dollárt kérnek egy-egy legális tetoválásért. Elsősorban a HIV/AIDS és a Hepatitis C vírus megfékezése érdekében került sor a tetováló házak megnyitására. 2006-ban a kormány hozzájárult a program folytatásához, illetve kiterjesztéséhez. A szövetségi felmérés kimutatta, hogy az elítéltek fele visel magán valamilyen rajzot vagy feliratot. (Közismert, hogy a tetoválás a börtönkultúrában tradíciónak számít.)

A statisztikai adatok szerint a Hepatitis C harmincszor, a HIV fertőzés tízszer nagyobb arányban fordul elő a kanadai büntetés-végrehajtási intézetekben, mint a szabad életben. 2005-ben 300 elítéltből 108 fő élt a legális tetoválás lehetőségével a Matsqui in-

tézetben. A jövőben a projekt kiszélesítésére kerül sor: a renousi Atlantic, a quebeci Cowansville, az ontariói Bath, a Stony Mountainban található Rockywood büntetőintézet, továbbá a Fraser Valley női börtön is csatlakozik a tetoválást legalizáló programhoz.

Forrás: Prison tattoo program continue by Tom Blackwel. National Post, 2006. 07. 15

Munkavégzési lehetőségek a dán büntetés-végrehajtási intézetekben

A dán büntető törvénykönyv munkavégzési kötelezettséget ír elő a büntetésüket töltő elítéltek számára. Az 1600-as évektől az 1800-as évekig a munkavégzési kötelezettség azon alapult, hogy a büntetőintézetek igyekeztek kihasználni a fogvatartottak munkaerejét. Ma az elítéltek mentális képességeinek a fejlesztése és a szociális háttér biztosítása a fő cél.

A büntetés letöltése alatt a munkavégzésre alkalmas elítélteknek a jogszabályok értelmében dolgozniuk kell. A munkára való ösztönzés mellett nyújtott szakmai képzés egyben azt is jelenti, hogy a fogvatartott a szabadlábra kerülése után jobb életkörülmények elérésében reménykedhet. A továbbtanulás révén megszerzett tudás segít abban, hogy az elítéltek megfeleljenek a munkaerő-piaci elvárásoknak.

A dán börtönök különféle típusú munkalehetőségeket kínálnak – elsősorban az ipari szektorban. A termelés egy része kisebb egységekben folyik. Az előállított termékek értékesítésre kerülnek a börtön falain kívül, ezért azoknak a minőség és a megbízhatóság tekintetében meg kell felelniük a piac elvárásainak. Az előzetesen letartóztatottak a műhelyeken kívül, a saját cellájukban is elvégezhetik a rájuk bízott munkát. Nekik azonban nincsen munkavégzési kötelezettségük.

A munkáltatók a magánszektorból érkeznek, többnyire könnyen elsajátítható szerelési munkák elvégzéséhez keresnek munkaerőt. E feladatok elvégzéséhez különösebb szaktudás nem szükséges. A munkaidő és a túlóra a szabad élethez hasonlóan alakul. Az elítéltek bére óradíjban kerül megállapításra, ami 1997-ben egy amerikai dollárnak felelt meg. Előfordul az is, hogy a díjazás bonuszokkal vagy teljesítménybérrel történik. Az elítéltek magukra főznek, takarítanak és mosnak, ezért a munkavégzésért cserébe élelmiszercikkek és tisztítószerek vásárlásához is kapnak juttatást.

A fogvatartottak jelentős hányada a börtönbe kerülésig a munkaerőpiacon csak kevés tapasztalattal és viszonylag rövid munkaviszonnyal rendelkezik. A Dán Börtönszolgálat fontosnak tartja, hogy az elítéltek érezzék a munkavégzés hasznát, és kellőképpen motiválva legyenek a hosszú távú és rendszeres munkára.

Danish labour market and working possibilities for prisoners after release by Nicklas Laursen. Kopenhagen Post, 2006. 06. 19.